

Sanjica Faletar, Katedra za knjižničarstvo, Pedagoški fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku;

Koraljka Golub, Katedra za bibliotekarstvo, Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu;

Ana Sudarević, Knjižnica OŠ Dubovac, Karlovac

Smjernice za izradu mrežnih stranica školskih knjižnica: usporedba hrvatskih i stranih primjera

Sažetak

Školske knjižnice danas su postale informacijska središta u kojima korisnici zadovoljavaju svoje informacijske potrebe. Kako bi u potpunosti zadovoljile potrebe korisnika, knjižnice bi svoje poslovanje, usluge i programe trebale prilagoditi novom okruženju. Prvi korak na putu do knjižnice - modernog informacijskog središta jest izrada vlastitih mrežnih stranica. U ovom radu pokušat ćemo hrvatskim školskim knjižničarima ponuditi smjernice i upute za oblikovanje kvalitetnih mrežnih stranica te predstaviti rezultate istraživanja mrežnih stranica hrvatskih i stranih školskih knjižnica.

Summary

School libraries have become information resource centres, which serve to their users as access points to different kinds of knowledge and information. However, information age in which we live is characterized by a great amount of information available in various formats. That is why the school libraries can no longer focus on their traditional tasks, but are expected to customize the services to users' requests and needs which, we cannot fail to notice, have changed immensely in the last few years. A logical step is to take the advantage of the new technologies. Library web site is only one of its most prominent results. In this article we will try to offer Croatian school librarians a set of guidelines for development and design of quality web sites and present the results of our small-scale research into Croatian and foreign school library web sites.

Ključne riječi: školske knjižnice, mrežne stranice, istraživanje, vrednovanje, smjernice za izradu

Keywords: school libraries, web sites, research, evaluation, guidelines

1. Uvod

Knjižnice (pa tako i školske) su razvojem informacijskog društva, a potpomognute visokom informacijskom tehnologijom, postale informacijska središta, koja svojim korisnicima, u ovom slučaju učenicima, nastavnicima i stručnim suradnicima, nude neposredan i neograničen pristup svim vrstama znanja i informacija. Kako bi u potpunosti ispunile svoju zadaću “pružanja obavijesti i spoznaja bitnih za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informaciji” (UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice 1999), te zadovoljile zahtjeve i potrebe svojih korisnika, školske knjižnice moraju svoje poslovanje, usluge i programe prilagoditi novom okruženju. Jedan od prvih koraka na ovom putu jest izrada vlastitih mrežnih stranica. Svrha ovog rada bila je istražiti i analizirati te prikazati trenutno stanje mrežnih stranica školskih knjižnica u nas i u svijetu, te na osnovi rezultata i iščitane literature ponuditi hrvatskim školskim knjižničarima smjernice i upute za oblikovanje kvalitetnih mrežnih stranica.

2. Osnovna obilježja mrežnih stranica

Izrada mrežnih stranica, ne samo knjižničnih, trebala bi započeti uvažavanjem elemenata koji se odnose na svrhu, sadržaj, odgovornost, dizajn, tehnologiju te funkcionalnost stranica jer je osnovni cilj omogućiti korisnicima lakši pristup i korištenje sadržaja tih stranica.

Prvi korak u tom procesu je jasno definiranje svrhe mrežnih stranica, a u skladu s njom oblikovat ćemo i sadržaj koji se nudi na stranicama. Ponuđeni sadržaj mora biti lako shvatljiv te imati vrijednost za korisnike. Isto tako, sve informacije navedene na mrežnim stranicama moraju biti točne, pouzdane i objektivno

predstavljene te korisnicima relevantne, a izvori navedenih informacija moraju se moći provjeriti.

Nadalje, korisnik mora moći utvrditi tko je mrežne stranice oblikovao, odnosno, tko je autor stranice (pojedinaac ili grupa) i sadržaja na njoj. To podrazumijeva da su navedeni: ime pojedinca (često pseudonim *webmaster*) ili tvrtke, kvalifikacije i zanimanje autora, adresa, broj telefona i/ili telefaksa te adresa e-pošte.

Sljedeća skupina elemenata odnosi se na izgled i pristupačnost mrežnim stranicama. Prilikom oblikovanja mrežnih stranica trebalo bi uvažavati osnovne estetske kriterije. To, prije svega, podrazumijeva primjerenu veličinu slova kao i pažljiv odabir boje slova i podloge (podjednako koristiti tople i hladne boje, najviše četiri) te dovoljno "bijelog prostora", odnosno prostora bez teksta. Sve će to korisnicima omogućiti lakše čitanje teksta i jednostavnije pretraživanje ponuđenog sadržaja.

Iz istog razloga sve mrežne stranice moraju biti stabilne, a to znači da im korisnik može pristupiti u bilo koje vrijeme s bilo kojeg mjesta. Također, korisnika ne smijemo dovesti u situaciju da umjesto željene stranice dobije obavijest o grešci (*Error*). Isto pravilo može se primijeniti i na sve hiperveze koje se nalaze na stranici – potrebno ih je redovito provjeravati, odnosno, ukloniti ih ako više ne postoje.

Budući da je nemoguće u potpunosti predvidjeti potrebe i predznanja korisnika, potrebno je oblikovati različite oblike pomoći. Pri tom treba nastojati da poruke i upute budu precizne, a jezik jasan i razumljiv. Također, sve hiperveze navedene na stranici potrebno je opisati, odnosno, navesti razlog zašto smo ih odabrali.

Vještine koje su potrebne pri korištenju mrežnih stranica moraju odgovarati potencijalnim korisnicima stranice.

Isto tako, ne treba pretjerivati s upotrebom onih elemenata koji usporavaju učitavanje stranice (npr. slikovne ili zvučne datoteke). Preporuča se da to vrijeme ne traje duže od 15 – 20 sekundi. U protivnom, korisnici će najčešće odustati od pretraživanja, isto kao što će odustati (ili se više neće vraćati na stranicu) ako kretanje po stranicama nije jednostavno i logično. U slučaju da stranica sadrži puno grafike, potrebno je osigurati stranice u isključivo tekstualnom obliku (*text only*).

3. Osnovni sadržajni elementi mrežnih stranica školskih knjižnica

Ranije navedene skupine elemenata, rečeno je, mogu se primijeniti pri izradi i vrednovanju većine mrežnih stranice. No, kada se radi o stranicama školske knjižnice, potrebno je preciznije definirati skupine i elemente koje svaka stranica treba posjedovati. Prema tome, postoji deset skupina unutar kojih bi knjižnica trebala ponuditi svoj sadržaj (Stojanovski 2001). To su:

1. opće informacije;
2. podaci o odgovornosti;
3. datum zadnje promjene sadržaja;
4. online katalozi;
5. elektronički izvori;
6. usluge knjižnice;
7. informacijska služba;
8. izobrazba, upute, pomoć;
9. pretraživanje; te
10. novosti.

3.1. OPĆE INFORMACIJE

Opće informacije možemo smatrati polaznom točkom u virtualnoj komunikaciji između korisnika i mrežnih stranica školske knjižnice. To je "prostor" gdje će se knjižnica "predstaviti" korisniku, a to znači da će ovdje navesti izjavu o poslanju, svrhu, definirati potencijalne korisnike, izložiti kratku povijest, te uputiti na svoje posebnosti. Stoga ova skupina sadrži sljedeće elemente (Stojanovski 2001):

- adresa knjižnice, brojevi telefona i telefaksa, adresa e-pošte;
- općenite informacije o knjižnici – područje koje fond pokriva, svrha, izjava o poslanju, potencijalni korisnici;
- informacije o radnom vremenu;

- osoblje knjižnice – opis zaduženja i informacije o mogućnostima kontaktiranja;
- kraća povijest knjižnice i planovi za budućnost;
- prijatelji knjižnice (darovatelji, sponzori, zaslužni pojedinci, organizacije, volonteri);
- publikacije u knjižnici;
- posebne zbirke;
- vodič po knjižnici - informacije o djelatnostima i korištenju knjižnice, tlocrt knjižnice, dio plana grada koji će korisniku pomoći da lakše dođe do knjižnice (škole) kao i plan same knjižnice (odjeli i sl.) – u multimedijском obliku; te
- statistički podaci o posudbi, pristupu mrežnoj stranici i korištenju online kataloga.

3.2. PODACI O ODGOVORNOSTI

Kao što za sve tiskane publikacije možemo utvrditi tko je autor, tako korisnik mora moći utvrditi tko je osmislio sadržaj mrežnih stranica, tko je stranice izradio te tko ih održava. To podrazumijeva navođenje imena i prezimena (ili pseudonima) ili naziv tvrtke, adresu, broj telefona i telefaksa te adresu e-pošte. Na taj način stranica stječe vjerodostojnost i ozbiljnost te omogućava aktivnu komunikaciju. Ovi podaci trebali bi se obavezno nalaziti na početnoj stranici, a ako više osoba sudjeluje u oblikovanju stranica, potrebno je navesti autora svake pojedine stranice.

3.3. DATUM ZADNJE PROMJENE SADRŽAJA

Datum zadnje promjene svjedoči o aktualnosti sadržaja. Naravno da veću vjerodostojnost i aktualnost ponuđenih informacija implicira noviji datum. Uvjeri li se korisnik u neažurnost informacija, više se neće vraćati na stranice. Datum zadnje promjene potrebno je staviti na svaku pojedinu stranicu.

3.4. ONLINE KATALOZI

Katalog, kako u knjižnici, tako i na mrežnim stranicama knjižnice, ima vrlo značajnu ulogu jer korisnicima omogućuje uvid u fond, tj. ovim putem knjižnica daje informacije

o dostupnosti svoje građe. Zato je važno ispuniti kriterij o definiranju profila korisnika kojima je knjižnica namijenjena.

Osim fonda koji knjižnica fizički posjeduje, online katalogi mogu sadržavati i raznoliku građu u elektroničkom obliku koja je danas dostupna putem Mreže (World Wide Weba).

Ova skupina sadrži sljedeće elemente:

- katalog vlastite knjižnične građe;
- kataloge drugih knjižnica; te
- skupne kataloge.

3.5. ELEKTRONIČKI IZVORI

Skupina elektroničkih izvora nastaje kao rezultat svih onih usluga i aktivnosti knjižnice koje se mogu nazvati novim, modernim ili nekonvencionalnim, a mogu se vidjeti i koristiti isključivo putem mrežnih stranica.

U elektroničke izvore ubrajaju se:

- elektroničke knjige, časopisi, novine i sl.;
- elektroničke zbirke tekstova i članaka;
- sadržaji za razonodu na Internetu;
- elektronički izvori za nastavnike; te
- Internet tražilice.

Također, poželjno je ponuditi i:

- hiperveze na stranice drugih školskih knjižnica, ali i ostalih vrsta knjižnica (domaćih i stranih);
- vladine elektroničke izvore informacija;
- elektroničke izvore informacija o gradu i županiji; te
- online izložbe i sl.

Iako većina ovih elemenata postoji kao dio online kataloga, preporuča ih se izdvojiti u posebnu kategoriju.

3.6. USLUGE KNJIŽNICE

Sam naziv sugerira sadržaj ove skupine: upoznati korisnike s uslugama koje se nude u knjižnici. Zahvaljujući novoj tehnologiji, odnosno mrežnim stranicama, prepoznaju se dvije vrste usluga: tradicionalne, koje su dobile novi oblik i mogućnosti, i nove.

Najčešće tradicionalne usluge i njihovi novi oblici su:

- posudba građe – mogućnost rezervacije putem e-pošte ili mrežnog obrasca;
- međuknjižnična posudba – preko mrežnog obrasca ili e-pošte;
- nabava građe – mogućnost da korisnici putem mrežnog obrazaca ili e-pošte sugeriraju što nabaviti;
- posebne zbirke i pravila korištenja;
- usluge za posebne skupine korisnika;
- fotokopiranje; te
- pravila korištenja drugih knjižnica.

Od novih usluga knjižnice izdvajaju se:

- elektronička dostava informacija;
- osiguravanje elektroničke pošte za korisnike; te
- osiguravanje mrežnog pristupa.

3.7. INFORMACIJSKA SLUŽBA

Najjednostavnije rečeno, informacijska je služba virtualni informacijski pult. To je «prostor» gdje se korisniku pruža mogućnost da postavi pitanja, da prijedlog, zamjerku ili pohvalu, i sl. S druge strane, u skladu s novim zadacima knjižnice, potrebno je oblikovati virtualnu referentnu zbirku.

Prema tome, informacijska služba obuhvaća:

- virtualnu referentnu zbirku (rječnike, enciklopedije, leksikone i sl.);
- informacije o zbirkama u školskoj knjižnici;
- često postavljana pitanja (FAQ – Frequently Asked Questions); te
- rubriku «Postavite pitanje knjižničaru» - bilo putem e-pošte ili mrežnog obrasca.

Ovako organizirana informacijska služba namijenjena je onim korisnicima koji iz bilo kojeg razloga ne mogu fizički biti prisutni u knjižnici, već svoje zahtjeve, pitanja i potrebe žele riješiti putem Mreže.

3.8. IZOBRAZBA, UPUTE, POMOĆ

Već je ranije rečeno da mrežna stranica mora sadržavati razne upute za korisnike te prilagoditi vještine koje su potrebne za korištenje stranica potencijalnim korisnicima. No, to nije dovoljno niti je sve što knjižničari mogu ovim putem učiniti za svoje korisnike.

Jedan od važnih zadataka i usluga koje školski knjižničar može pružiti korisniku je obučiti ga za rad s novim informacijskim tehnologijama. To podrazumijeva poticanje mrežne pismenosti, obučavanje korisnika za sve načine pristupanja, pretraživanja i pregledavanja informacijskih izvora. Osim toga, knjižničar bi morao izvršiti procjenu vrijednosti novih informacijskih izvora, obavještavati korisnika o značajnim promjenama te ponuditi izbor najrelevantnijih izvora informacija.

Velik je broj elemenata koje bi ova skupina trebala sadržavati, stoga navodimo samo najnužnije:

- upute i pomoć za korištenje same knjižnice i njenih mrežnih stranica;
- upute za pretraživanje online kataloga;
- upute za pretraživanje Mreže;
- upute i pomoć za korištenje pojedinih programa koje korisnici učestalo koriste, (npr. Internet tražilice);
- objašnjenje osnovnih pojmova vezanih uz Internet;

- upute za pisanje učeničkih radova; te
- informacije o daljnjem školovanju i izboru zanimanja

3.9. PRETRAŽIVANJE

Činjenica da se mrežne stranice ne sastoje od samo jedne stranice, izaziva kod korisnika potrebu da traži željenu informaciju, odnosno, da pretražuje. Zato je potrebno korisniku omogućiti jednostavno pretraživanje mrežnih stranica, ali i pretraživanje Mreže. Naravno, obje mogućnosti moraju biti popraćene primjerenim uputama.

3.10. NOVOSTI

Ovo je skupina koja će, prije svega, redovite posjetioce mrežnih stranica obavještavati o novim događanjima u knjižnici, novostima na samim stranicama, prinovama u fondu, novim uslugama i slično. Tu spadaju sve informacije o promjenama (kako u knjižnici, tako i na mrežnim stranicama) i događanjima - predavanja, izložbe, seminari, rasporedi - te različite zanimljivosti i obavijesti relevantne za korisnike.

4. Istraživanje

4.1. Uvod u istraživanje

Cilj istraživanja bio je, prije svega, usporediti mrežne stranice domaćih i stranih školskih knjižnica prema smjernicama navedenim u prethodnom poglavlju. Nadalje, htio se dobiti uvid u to kako su se hrvatske školske knjižnice snašle u novom okruženju te kako su i u kojoj mjeri reagirale na mogućnosti vezane uz nove tehnologije.

Dvije su osnovne pretpostavke istraživanja:

1. mrežne stranice hrvatskih školskih knjižnica velikim dijelom nisu u skladu sa smjernicama, i

2. mrežne stranice odabranih stranih školskih knjižnica velikim su dijelom u skladu sa smjernicama.

4.2. Uzorak i metodologija istraživanja

Uzorak se sastojao od ukupno petnaest mrežnih stranica hrvatskih i stranih školskih knjižnica.

Prema istraživanju autora (Popis škola 2002; Hrvatske knjižnice na Webu 2002) u trenutku pisanja postoji jedanaest hrvatskih školskih knjižnica s mrežnim stranicama. Međutim, njih osam sastoji se od svega jedne stranice s kratkim tekstom, bez hipertekstulane organizacije sadržaja. Te stranice nemaju gotovo niti jedan od osnovnih elemenata iz smjernica. Detaljnim istraživanjem stoga su obuhvaćene svega tri mrežne stranice hrvatskih školskih knjižnica. Od mrežnih stranica stranih knjižnica odabrano je dvanaest koje su nagrađene Nagradom za najbolju mrežnu stranicu Međunarodnog društva školskih knjižnica (International Association of School Librarianship (IASL) : school library web page award 2002) u protekle dvije godine, uključujući tekuću (2000., 2001. i 2002.): Knjižnica škole St Andrews Episcopal School, Austin, Texas, SAD; Informacijski centar škole Glennie School, Queensland, Australija; Knjižnica škole New Trier Township High School, Illinois, SAD; Knjižnica škole Scotch College, Melbourne, Australija; Knjižnica škole Woodlands High School McCullough, Texas, SAD; Knjižnica škole Mt Erie Elementary School, Anacortes, Washington, SAD; Knjižnica škole Melbourne High School, Victoria, Australija; Knjižnica škole Geebung State School, Queensland, Australija; Medijski centar škole Athena, Rochester, New York, SAD; Knjižnično-informacijski centar škole Oxnard High School, California, SAD; Knjižnica škole Paideia School, Atlanta, Georgia, SAD; i Knjižnica škole National Cathedral School, Washington, DC, SAD.

4.3. Analiza rezultata istraživanja

4.3.1. Opis mrežnih stranica hrvatskih školskih knjižnica

Od ukupno jedanaest školskih knjižnica s mrežnim stranicama, istraživanjem su obuhvaćene tri koje ispunjavaju kriterije za odabir, tj. ostale se sastoje od samo jedne stranice s nekoliko općenitih rečenica o knjižnici.

Knjižnice s relevantnim mrežnim stranicama su: Knjižnica Osnovne škole prof. F. V. Šignjara, Virje, Knjižnica 2. osnovne škole Varaždin, te Knjižnica Gimnazije Požega.

Navedene mrežne stranice djelomično sadrže elemente općih informacija: sve navode adresu e-pošte za kontakt, dvije navode informacije o djelatnicima i odjelima, a od ostalih elemenata općih informacija samo Knjižnica 2. osnovne škole Varaždin navodi i adresu, telefon, radno vrijeme te izjavu o poslanju. Informacije o smještaju i opis organizacije prostora i/ili tlocrt knjižnice, te brojač posjeta nema niti jedna knjižnica.

Podatke o odgovornosti navode dvije knjižnice.

Datum zadnje promjene sadržaja ne sadrži niti jedna knjižnica.

Mogućnosti elektroničkih izvora informacija na mrežnim stranicama hrvatskih školskih knjižnica gotovo su u potpunosti neiskorištene. Jedino Knjižnica Osnovne škole prof. F. V. Šignjara, Virje, popisuje i pruža pristup mrežnim stranicama nekoliko različitih izvora informacija, uključujući određen broj narodnih knjižnica. Od ostalih elemenata ne navodi se niti jedan.

Knjižnične usluge navedene su i opisane na mrežnim stranicama jedne knjižnice (2. osnovna škola Varaždin).

Pretraživanje vlastitog online kataloga, kao i skupnog kataloga devet knjižnica putem zajedničkog sučelja, moguće je jedino putem mrežnih stranica Knjižnice Osnovne škole prof. F. V. Šignjara, Virje. Potrebno je spomenuti da skupni katalog obuhvaća i fond dviju školskih knjižnica koje nemaju vlastite mrežne stranice.

U skupini elemenata o informacijskoj službi sve mrežne stranice sadrže podatak o knjižničnim zbirkama. Niti jedna ne iskorištava mogućnost (besplatnog) pristupa virtualnoj referentnoj građi. Također izostaje virtualna komunikacija na relaciji knjižničar – korisnik te popis često postavljanih pitanja i odgovora.

Tražilice koje pretražuju sadržaj samih stranica školske knjižnice te tražilice koje pretražuju prostor svjetske Mreže nisu oblikovane ni na jednoj stranici hrvatskih školskih knjižnica.

Od uputa i pomoći korisnicima na raspolaganju stoje jedino upute za pretraživanje skupnog kataloga dostupnog putem sučelja Knjižnice Osnovne škole prof. F. V. Šignjara, Virje. Nigdje se na navode objašnjenja osnovnih pojmova, pomoć u pretraživanju Interneta, upute za pisanje učeničkih radova te informacije o daljnjem školovanju ili odabiru zanimanja.

Novosti o knjižnici i knjižničnim stranicama ne sadrži niti jedna knjižnica.

4.3.2. Opis mrežnih stranica stranih školskih knjižnica

Većina elemenata iz skupine općih informacija u stranim je knjižnicama zastupljeno. Tako se adresa i broj telefona navode na sedam od ukupno dvanaest istraživanih knjižničnih stranica, adresa e-pošte na svima, podaci o djelatnicima na jedanaest, a radno vrijeme i izjava o poslanju na deset stranica. Svega nekoliko knjižnica nudi informacije o odjelima (dvije), navodi podatke o smještaju knjižnice te organizaciji prostora i/ili tlocrt knjižnice (četiri), te brojač posjeta (četiri).

Podatke o odgovornosti navode gotovo sve istraživane knjižnične mrežne stranice (jedanaest), kao i datum zadnje promjene (devet), iako ne na svakoj pojedinačnoj stranici.

U skupini elektroničkih izvora istraživane mrežne stranice većinom osiguravaju pristup raznolikim elektroničkim izvorima: elektroničkim knjigama, isključujući referentnu građu (šest), elektroničkim časopisima (deset), Internet tražilicama (jedanaest), mrežnim stranicama drugih knjižnica (devet), izvorima za razonodu na Internetu (osam) te elektroničkim izvorima za nastavnike (sedam). Gotovo sve stranice sadrže hipervezu na stranice škole u kojoj djeluju (deset). Svega dvije od istraživanih stranica sadrže hiperveze na mrežne stranice grada i/ili županije.

Knjižnične usluge navedene su i opisane na mrežnim stranicama osam istraživanih knjižnica.

U skupini o online katalogima, većina (osam) istraživanih školskih knjižnica posjeduje vlastiti online katalog, a pet ih omogućava pristup i katalogima drugih knjižnica.

Od elemenata skupine "Informacijska služba" većina knjižnica oblikovala je virtualnu referentnu zbirku (jedanaest) i omogućava kontaktiranje knjižničara putem mrežnih stranica (devet), dok popis često postavljenih pitanja i odgovora nude svega dvije mrežne stranice knjižnica. Informacije o zbirkama navedene su na pet mrežnih stranica obuhvaćenih istraživanjem.

Tražilice koje pretražuju prostor samih knjižničnih mrežnih stranica osiguravaju tri knjižnice, a tražilice za čitav prostor Mreže niti jedna knjižnica.

Što se tiče elemenata iz skupine s uputama i pomoći korisnicima, mrežne stranice stranih knjižnica vrlo su aktivne u pripremi uputa za pisanje učeničkih radova (osam), međutim ostale mogućnosti nisu dovoljno pokriveno. Tako osnovne definicije pojmova vezanih uz Internet pružaju samo dvije mrežne stranice, pomoć u snalaženju po knjižničnim mrežnim stranicama svega jedna, pomoć u pretraživanju na Internetu pet, a informacije o daljnjem obrazovanju i izboru zanimanja tri mrežne stranice.

Novosti vezane uz knjižnicu i promjene na knjižničnim stranicama navode se na sedam istraživanih mrežnih stranica.

4.3.3. Usporedba mrežnih stranica hrvatskih i stranih školskih knjižnica

Pojedini elementi iz skupine općih informacija o knjižnici sadržani su i na hrvatskim i stranim mrežnim stranicama školskih knjižnica: adresa e-pošte, djelatnici, adresa, telefon i radno vrijeme. Dok informacije o odjelima, informacije o smještaju i organizaciji prostora i/ili tlocrt knjižnice i brojač posjeta nema niti jedna hrvatska knjižnična stranica, strane knjižnične stranice te informacije posjeduju, iako ne velik broj njih. Izjavu o poslanju sadrži jedna hrvatska knjižnica i većina stranih.

Podatke o odgovornosti navode gotovo sve istraživane hrvatske i strane knjižnične mrežne stranice, iako ne na svakoj pojedinačnoj stranici.

Datum zadnje promjene ne navodi niti jedna hrvatska mrežna stranica, za razliku od većine stranih knjižnica, iako nisu navedeni na svakoj pojedinačnoj stranici.

Dok su mogućnosti elektroničkih izvora informacija na mrežnim stranicama hrvatskih školskih knjižnica gotovo u potpunosti neiskorištene (samo jedna knjižnica navodi nekoliko mrežnih izvora), većina stranih knjižnica osigurava pristup nizu razolikih izvora: elektroničkim knjigama, elektroničkim časopisima, Internet

tražilicama, mrežnim stranicama drugih knjižnica, izvorima za razonodu na Internetu te elektroničkim izvorima za nastavnike.

Knjižnične usluge navedene su i opisane na većini mrežnih stranica stranih knjižnica i na jednoj hrvatskoj.

Većina stranih knjižnica sadrži vlastiti online katalog, a dijelom omogućuje i pristup online katalogima drugih knjižnica. Jedina hrvatska knjižnica s online katalogom osigurava i pristup skupnom katalogu knjižnica s kojima je u mreži.

Sve hrvatske mrežne stranice sadrže podatke o svojim zbirkama, što čini samo manjina stranih knjižnica. Niti jedna hrvatska školska knjižnica ne iskorištava mogućnost (besplatnog) pristupa virtualnoj referentnoj građi, kao ni mogućnost odgovaranja na korisnička pitanja putem e-pošte. Većina stranih knjižnica oblikovala je virtualnu referentnu zbirku i omogućava kontaktiranje knjižničara putem mrežnih stranica. Popis često postavljanih pitanja i odgovora ne iskorištavaju ni hrvatske ni strane knjižnice (svega dvije).

Tražilice za pretraživanje sadržaja samih knjižničnih stranica oblikovale su samo dvije strane knjižnice, a tražilicu za pretraživanje Mreže nema niti jedna hrvatska ni strana knjižnica.

Od uputa i pomoći dostupno je vrlo malo sadržaja. Strane knjižnice većinom osiguravaju upute za pripremu učeničkih radova, ali ostalih je uputa svega nekoliko (npr. o daljnjem školovanju i izboru zanimanja). Hrvatske knjižnice ne pružaju ni upute za učeničke radove, već samo jedna daje upute o pretraživanju njihova online kataloga.

Novosti o knjižnici i knjižničnim stranicama ne sadrži niti jedna hrvatska knjižnica, a postoje na većini stranih mrežnih stranica.

5. Zaključak

Istraživanjem su potvrđene obje pretpostavke: mrežne stranice hrvatskih školskih knjižnica velikim dijelom nisu u skladu sa smjernicama i mrežne stranice odabranih stranih školskih knjižnica velikim su dijelom u skladu sa smjernicama. Može se zaključiti i da za sada vrlo mali broj hrvatskih školskih knjižnica koristi mogućnosti vezane uz novu tehnologiju.

Tijekom istraživanja utvrđeno je još nekoliko elemenata koje bi bilo poželjno obuhvatiti sadržajem mrežnih stranica školskih knjižnica, i to su sljedeći: pravila

korištenja knjižnične građe, pravila i stajalište o korištenju sadržaja na Internetu u knjižnici, mrežno dostupni priručnici za razvijanje informacijske pismenosti (osnove korištenja računala i e-pošte, pretraživanje Mreže i vrednovanje mrežnih informacija, rad s bazama podataka itd.), upute za sastavljanje životopisa i raznih zamolbi, elektronički izvori za roditelje, elektronička inačica školskog lista, učenički radovi, prijedlozi aktivnijeg uključivanja školskih knjižnica, odnosno knjižničara u izvedbu školskog programa te suradnje s ostalim obrazovnim i kulturnim ustanovama (muzej, arhiv itd.). I konačno, budući da stranicama mogu pristupiti korisnici iz čitavog svijeta, trebalo bi ponuditi prijevod osnovnih informacija o knjižnici i njenim uslugama na barem jedan svjetski jezik.

Kao primjer oblikovanja sadržaja mrežnih školskih knjižnica, na temelju provedenog istraživanja, oblikovana je mrežna stranica Knjižnice OŠ Dubovac u Karlovcu (URL: http://www.geocities.com/knjiznica_dubovac).

Na kraju je potrebno naglasiti da istraživanje nije obuhvatilo ispitivanje pristupačnosti (dizajn) sadržaja mrežnih stranica osobama koje koriste tekstualne prebirkike te osobama s posebnim potrebama (Web Content Accessibility Guidelines 1.0 2002). Na ove je elemente potrebno obratiti osobitu pozornost prilikom oblikovanja mrežnih stranica školskih knjižnica jer knjižnice su te koje osiguravaju ravnopravan pristupa informacijama.

Bibliografija

1. Bocher, B. Issues in creating and managing library websites.
<http://www.dpi.state.wi.us/dpi/dlcl/pld/webguide.html> (10-03-2002)
2. Clyde, A. The school library as information provider. // Second ITEC Virtual Conference Schooling and the Networked World, 1997.
<http://www.hi.is/~anne/slhomepage.html> (20-01-2002)
3. Clyde, A. School library web sites.
http://www.teacherlibrarian.com/pages/infotech28_2.html (10-03-2002)
4. Clyde, A. Creating the school library web site. // Teacher Librarian, 29, 3(2002). Str. 25-29.
5. Druse, J. Web site evaluation criteria.
<http://www.washburn.edu/mabee/reviews.html> (12-01-2001)
6. How to evaluate a website.
http://www.brynmawr.edu/Library/Docs/website_evaluation.htm (12-01-2001)
7. International Association of School Librarianship (IASL) : school library web page award.
http://www.iasl-slo.org/web_award.html (10-03-2002)
8. Knjižnica Instituta Ruđer Bošković.
<http://nippur.irb.hr/> (15-02-2002)
9. Knjižnica Osnovne škole Dubovac.
http://www.geocities.com/knjiznica_dubovac (04-04-2002)
10. Library instruction tutorials : web evaluation criteria.
<http://diogenes.baylor.edu/Library/LIRT/lirtcrit.html> (12-01-2001)
11. Milbury, P. School librarian web pages : 1996 – 2000.
<http://www.cusd.chico.k12.ca.us/~pmilbury/lib.htm> (10-03-2002)
12. Standard za školske knjižnice. // Narodne novine, 34(2000).
13. Stojanovski, J. Library web sites : a content analysis. // Libraries in the digital age, 2001.
<http://www.ffzg.hr/infoz/lida> (03-11-2001)
14. Stover, M. The mission and role of the library web site.
<http://www.library.ucsb.edu/universe/stover.html> (12-01-2001)
15. UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. // HKD novosti 13(1999). Str. 25.
16. Web content accessibility guidelines 1.0 : W3C recommendation : 5-May-1999.

<http://www.w3.org/TR/WCAG10/> (19-03-2002).

17. WWW stranice hrvatskih osnovnih i srednjih škola.

<http://skola.sys.hr/skole/index.htm> (10-04-2002)

6. Prilog 1: Popis ispitivanih mrežnih stranica

1. Knjižnica 2. osnovne škole Varaždin

<http://druga.skole.hinet.hr/>

2. Knjižnica Gimnazije Požega

<http://www.gymnasium-poseganum.hr/knjiznica.htm>

3. Knjižnica Osnovne škole prof. F. V. Šignjara Virje

<http://os-virje.skole.hinet.hr/knjiznica/knjiznica.html>

4. St Andrews Episcopal School, Austin, Texas, USA

<http://www.standrews.austin.tx.us/library>

5. The Glennie School IRC, Queensland, Australia

<http://www.glennie.qld.edu.au/irc/index.htm>

6. New Trier Township High School Library, Illinois, USA

<http://nth.s.newtrier.k12.il.us/library/default.htm>

7. Senior Library, Scotch College, Melbourne, Australia

<http://www.scotch.vic.edu.au/Library>

8. The Woodlands High School McCullough Campus Library, Texas, USA

<http://www.info.conroe.isd.tenet.edu/senior/mccullough/TWHS-McClibrary>

9. Mt Erie Elementary School Library, Anacortes, Washington, USA

<http://mte.anacortes.k12.wa.us/library/library.htm>

10. Melbourne High School Library, Victoria, Australia

<http://www.mhs.vic.edu.au/home/library>

11. Geebung State School Library, Queensland, Australia

<http://www.geebungss.qld.edu.au/glib.htm>

12. Athena Media Center, Rochester, New York, USA

<http://www.greece.k12.ny.us/ath/library>

13. Oxnard High School Library Information Center, California, USA

<http://www.ouhsd.k12.ca.us/lmc/ohs/main/lmc.htm>

14. The Paideia School Library, Atlanta, Georgia, USA
<http://www.paideiaschool.org/library/default.htm>

15. National Cathedral School Libraries, Washington, DC, USA
<http://ncs.cathedral.org/uslibrary/Library/amainpage/upperlower.htm>

Tablica 1. Mrežne stranice hrvatskih školskih knjižnica (1)

Knjiz.	Adresa	Telefon	E-mail	Radno vrijeme	Djelatnici	Izjava o poslanju	Info. o odjelima	Vodič i/ili tlocrt knjiž.	Statistika o posjetu stranicama	Podaci o odgovornosti	Datum zadnje promjene	Mastiti katalog	Katalog drugih knjiž.	Informacije o zbirka	Virtualna referentna zbirka	Postavi pitanje knjižčaru	FAQ	Interna tražilica	Internet tražilica
1	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	da	da	da	ne	ne	ne	ne	ne
2	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne
3	ne	ne	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne

Tablica 2. Mrežne stranice hrvatskih školskih knjižnica (2)

knjiznica	El. knjige	El. časopisi	Internet pretraživači	Mrežne str. drugih knjižnica	Razonoda na Internetu	Link na str. škole	El. izvori za nastavnike	Mrežne str. grada, županije	Usluge knjižnice	Što je web str.?	Što je Internet?	kako koristiti (pretraživati) ovu str.	pomoć u pretraživanju interneta	upute za pisanje učeničkih radova	informacije o daljnjem školovanju	informacije o izboru zanimanja	Novo
1	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da
2	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
3	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne

1. Knjižnica Osnovne škole prof. F. V. Šignjara Virje
<http://os-virje.skole.hinet.hr/knjiznica/knjiznica.html>
2. Knjižnica 2. osnovne škole Varaždin
<http://druga.skole.hinet.hr/>
3. Knjižnica Gimnazije Požega
<http://www.gymnasium-poseganum.hr/knjiznica.htm>

Tablica 3. Mrežne stranice stranih školskih knjižnica (1)

knjižnica	Adresa	Telefon	E-mail	Radno vrijeme	Djelatnici	Izjava o poslanju	Info. o odjelima	Vodič i/ili tlocrt knjiž.	Statistika o posjetu stranicama	Podaci o odgovornosti	Datum zadnje promjene	Vlastiti katalog	Katalog drugih knjiž.	Informacije o zbirkama	Virtualna referentna zbirka	Postavi pitanje knjižičaru	FAQ	Interna tražilica	Internet tražilica	
1	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne	da	da	da	da	ne	da	da	ne	ne	ne	
2	da	da	da	ne	ne	da	ne	da	da	da	da	da	ne	da	da	da	ne	ne	ne	
3	da	da	da	da	da	da	ne	da	ne	da	da	da	ne	da	da	da	da	ne	ne	
4	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne	da	da	da	ne	ne	da	da	ne	da	ne	
5	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne
6	ne	ne	da	da	da	da	ne	da	ne	da	da	da	da	ne	da	da	ne	ne	ne	
7	ne	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	da	da	da	da	ne	da	da	ne	ne	ne	
8	ne	ne	da	da	da	ne	da	ne	da	da	da	ne	da	da	da	ne	ne	ne	ne	
9	da	da	da	da	da	da	ne	ne	da	da	ne	ne	ne	da	da	da	ne	da	ne	
10	ne	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	
11	da	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	da	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	
12	ne	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	

1. St Andrews Episcopal School, Austin, Texas, USA
2. The Glennie School IRC, Queensland, Australia
3. New Trier Township High School Library, Illinois, USA
4. Senior Library, Scotch College, Melbourne, Australia
5. The Woodlands High School McCullough Campus Library, Texas, USA
6. Mt Erie Elementary School Library, Anacortes, Washington, USA

7. Melbourne High School Library, Victoria, Australia
8. Geebung State School Library, Queensland, Australia
9. Athena Media Center, Rochester, New York, USA
10. Oxnard High School Library Information Center, California, USA
11. The Paideia School Library, Atlanta, Georgia, USA
12. National Cathedral School Libraries, Washington, DC, USA

Tablica 4. Mrežne stranice stranih školskih knjižnica (2)

knjižnica	El. knjige	El. časopisi	Internet pretraživači	Mrežne str. drugih knjižnica	Razonoda na Internetu	Link na str. škole	El. izvori za nastavnike	Mrežne str. grada, županije	Usluge knjižnice	Što je web str.?	Što je Internet?	kako koristiti (pretraživati) ovu str.	pomoć u pretraživanj u interneta	upute za pisanje učeničkih radova	informacije o daljnjem školovanju	informacije o odabiru zanimanja	Novo
1	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne
2	ne	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	da
3	da	da	da	da	da	da	da	ne	da	da	da	ne	da	da	da	da	da
4	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	da	da	da	da	da
5	ne	da	da	da	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	da	ne	da	da	da
6	da	da	da	da	da	da	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne
7	ne	da	da	da	da	da	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne
8	ne	ne	da	da	da	da	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
9	da	da	da	ne	da	da	da	ne	da	ne	ne	da	ne	da	ne	ne	ne
10	da	da	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da
11	da	da	da	ne	ne	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	da
12	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	da	da	da	ne	da	da	ne	ne	da

1. St Andrews Episcopal School, Austin, Texas, USA
2. The Glennie School IRC, Queensland, Australia
3. New Trier Township High School Library, Illinois, USA
4. Senior Library, Scotch College, Melbourne, Australia
5. The Woodlands High School McCullough Campus Library, Texas, USA
6. Mt Erie Elementary School Library, Anacortes, Washington, USA

7. Melbourne High School Library, Victoria, Australia
8. Geebung State School Library, Queensland, Australia
9. Athena Media Center, Rochester, New York, USA
10. Oxnard High School Library Information Center, California, USA
11. The Paideia School Library, Atlanta, Georgia, USA
12. National Cathedral School Libraries, Washington, DC, USA